

Hankekuvaus ja Laskennallinen tarveselvitys: Hyvä lähtö sijaishuollosta- hanke

Yksikkö: Strategia- ja TKIO palvelut

Laatija: Tutkimus- ja hankepäälikkö Ulla Mononen

Rahoituslaskelma

Hankeajaksi esitetään 1.3.2027-30.6.2029. Hankkeeseen on esitetty moniammatillista henkilöstörakennetta yhteensä 4,5 htv.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on hankkeessa ainoana toteuttajana. Hankkeessa on 20 % omarahoitusosuus. Hankkeen budjetin on suunniteltu olevan koko hankeajalle 1 200 000 euroa, joista omarahoituksen osuus 200 000 euroa. Tarkempi budjetti valmistuu hakemuksen valmistuttua. Hankesuunnitelma tuodaan myöhemmin tiedoksi tulevaisuuslautakuntaan.

Rahoituksen kuvaus

Rahoitusta haetaan Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 ohjelmasta, joka kohdistuu toimintalinjaan 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi ja sen erityistavoitteeseen 5.1. Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen. Rahoitus toteutetaan STM:n ja elinvoimakeskusten yhteistyönä siten, että STM vastaa valtakunnallisen koordinaatiohankkeen ohjaamisesta ja elinvoimakeskukset rahoittavat alueellisia kehittämishankkeita.

Hankkeen kuvaus

Hankkeen kohderyhmän muodostavat Siun sotessa työskentelevät lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat. Kohderyhmään kuuluvat myös lastensuojelun perhehoitajat ja lastensuojeluyksiköiden henkilöstö sekä muut lastensuojelun yhteistyöverkoston toimijat, kuten työikäisten sosiaalipalvelujen jälkihuoltotiimi ja mielenterveys- ja päihdepalveluiden työntekijät, koulut, oppilas- ja opiskeluhuolto, muut lapsen verkostossa toimivat tahot sekä vanhempien verkostot ja palvelut (esim. mielenterveys- ja päihdepalvelut ja työikäisten sosiaalipalvelut). Hankkeen välilliseen kohderyhmään kuuluvat lastensuojelun asiakkaina olevat 12–17-vuotiaat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä.

Hankkeen tarkoituksena on sijaishuollon vaikuttavuuden parantaminen siten, että huostassa olevien pohjoiskarjalaisten 12–17-vuotiaiden lasten määrä vähenee, sijoitusten kestot lyhenevät, sijaishuollosta kotiutuvien tai itsenäistyvien nuorten valmiudet itsenäiseen arkeen ja aikuisuuteen vahvistuvat ja sosiaalisen syrjäytymisen riskit pienenevät.

Hanke kytkeytyy valtakunnallisen Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen -hankeohjelman mukaisiin strategisiin tavoitteisiin:

1) 12–17-vuotiaiden lasten sijoitusten määrän vähentäminen laadukkailla ja vaikuttavilla, lasten ja perheiden arjen tarpeisiin vastaavilla lastensuojelun avohuollon tukitoimilla, työmenetelmillä ja palveluilla

2) koko perheen ja erityisesti vanhemmuuden tukeminen huostaanottotilanteessa, huostaanoton aikana ja sitä purettaessa sekä muissa siirtymävaiheissa, jotta perheen vuorovaikutussuhteet ja toimintavalmiudet vahvistuisivat eikä kukaan jäisi yksin.

Näiden strategisten tavoitteiden mukaiset osatavoitteet hankkeessa ovat:

1. Perheen jälleenyhdistämistä tukevan toimintamallin kuvaaminen, pilotoiminen ja käyttöön ottaminen
2. Hyvä lähtö sijaishuollosta -toimintamallin kuvaaminen, pilotoiminen ja käyttöön ottaminen

Hankkeen tarve

Pohjois-Karjala erottuu useissa lastensuojelua koskevissa kansallisissa tilastoissa yhtenä heikoimmista hyvinvointialueista. Vuoden aikana huostassa olleiden lasten ja nuorten osuus oli vuonna 2025 Pohjois-Karjalassa kansallista keskitasoa korkeampi kaikissa 0–17-vuotiaiden ikäryhmissä. Lisäksi huostassa olleiden osuuden kasvu vuosien 2023 ja 2025 välillä oli Pohjois-Karjalassa nopeampaa kuin koko maassa keskimäärin. (Sotkanet.)

Pohjois-Karjalassa huostassa vuoden aikana olleita oli vuonna 2025 1,5 % kaikista 0–17-vuotiaista, kun koko maan keskiarvo oli 1,1 %. Huostassa olleita oli Pohjois-Karjalassa neljänneksi eniten hyvinvointialueista ja muutoksen nopeus oli toiseksi suurin. Vaikka poikkeama kansalliseen keskiarvoon on suurin pienten lasten ikäluokissa, suhteellisesti eniten huostaanotettuja on 13–17-vuotiaiden ryhmässä. Vuonna 2025 huostaanotettujen osuus kaikista 13–17-vuotiaista oli Pohjois-Karjalassa 2,2 % (kansallinen keskiarvo 1,8 %) ja kasvu 10 % (kansallinen keskiarvo 1,6 %). Erityisen suuri huostaanotettujen osuus on kansallisesti vertailtuna 13–15-vuotiailla, lukujen ollessa 16–17-vuotiaiden osalta lähempänä kansallista tasoa. Sama koskee osuuden kasvua. (Sotkanet.)

Sijaishuollon nettokäyttökustannukset suhteessa alle 18-vuotiaaseen väestöön ovat Pohjois-Karjalassa maan korkeimmat, n. 1740 €/asukas/vuosi (vrt. koko maan keskiarvo 1190 €) (Sotkanet). Rungas sijaishuollon tarve ennakoii suurta palveluntarvetta myös tulevaisuudessa, sillä lapsuuden lastensuojeluasiakkuuden on todettu olevan yhteydessä suurempaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarpeeseen aikuisuudessa.

Huostassa olevien lasten osuuteen vaikuttavat toisaalta uusien sijoitusten määrä ja toisaalta jo alkaneiden sijoitusten kesto. Uusien huostaanottojen määrässä Pohjois-Karjalassa ollaan kansallisten tilastojen kärkipäässä, kun tarkastellaan ensimmäistä kertaa huostaanotettujen osuutta ikäluokasta ja osuuden kasvua. Erityisesti 13–17-vuotiaiden ikäluokassa uusia huostaanottoja tehtiin vuonna 2025 Pohjois-Karjalassa enemmän kuin millään muulla alueella. Ensimmäistä kertaa huostaanotettujen osuus oli 0,54 % ikäluokasta (kansallinen keskitaso 0,3 %) ja ensimmäisten huostaanottojen määrä kasvoi 26 % (kansallinen keskitaso 8 %). (Sotkanet.) Kuitenkin myös sijaishuollon kesto eli hoitopäivien määrä/asiakas on kasvanut ja on valtakunnallisesti yksi korkeimmista (THL Tilastoraportti 14/2026).

Huostaanotto on lähtökohtaisesti väliaikainen toimenpide ja laki velvoittaa lastensuojelusta vastaavaa viranomaista arvioimaan sijaishuollon tarpeen poistumista ja lapsen mahdollisuutta palata omaan perheeseensä. Huostaanotto tulee purkaa, kun sen perusteet eivät enää täyty. Huostaanoton päättyminen ennen täysi-ikäisyyttä

on kuitenkin harvinaista. Vuonna 2025 huostaanotto päättyi koko maassa vain 6 % huostassa olleista. Pohjois-Karjalassa vastaava luku oli 3 %. (THL Tilastoraportti 14/2026.)

Huostassa pidon lakkaaminen ja lapsen palaaminen vanhempansa luokse merkitsee suurta muutosta lapsen elämässä. Huostassa pidon lopettamista on valmisteltava vähintään yhtä huolellisesti kuin huostaanottoa ja lapsen kotiuttamisen tulee tapahtua suunnitellusti. Onnistunut perheen jälleenyhdistäminen edellyttää sijaishuollon aikaista aktiivista arviointityöskentelyä, verkostotyötä ja sijaishuollon jälkeen tarvittavien palveluiden yhteensovittamista, jotta perheen palvelut saadaan koottua yhtenäiseksi, tavoitteelliseksi kokonaisuudeksi, joka kannattelee lasta kotiutumisen jälkeen

Kotiutumisen onnistuminen edellyttää ammattilaisilta yhteistä tilanteen arvioinnin toimintatapaa ja työskentelymallia, joka on käytössä heti sijoituksen alkamisesta saakka ja toimii samojen periaatteiden mukaisesti riippumatta esimerkiksi siitä, toteutuuko sijaishuolto laitoksessa vai perhehoidossa ja millä alueella se toteutuu. Lisäksi onnistuminen edellyttää nykyistä vahvempaa tukea vanhemmuuden vahvistamiseen, tarvittaessa yhteistyössä aikuisille suunnattujen palvelujen kanssa, jotta lapsen kotiutuessa ja myös itsenäistyessä sijaishuollosta omaan kotiin vanhemmilla on edellytykset kannatella lasta tai nuorta sijaishuollon päätyttyä

Nyt hankkeessa kehitettävää jälleenyhdistämistyötä tarvitaan, jotta kokonaisuus saadaan mallinnettua ja sijaishuollosta lähtövaihe toteutettua aktiivisesti, tasalaatuisesti, läpinäkyvästi ja tehokkaasti. Hyvä lähtö sijaishuollosta – hankkeen on tarkoitus tuottaa mallinnus sekä niihin tilanteisiin, joissa nuori kotiutuu sijaishuollosta takaisin perheensä luokse, että tilanteisiin, joissa nuori lähtee sijaishuollosta itsenäistyessään. Hankkeen avulla tunnistetaan, kehitetään ja selkeytetään perheen jälleenyhdistämisvaiheen edellyttämiä yhteistyöverkostoja ja eri toimijoiden rooleja osana kokonaisuutta, sekä mallinnetaan ja kuvataan yhteistyömalli verkostotyön toteuttamiseksi. Lisäksi käynnistetään toimintakulttuurin muutos, joka mahdollistaa systemaattisen jälleenyhdistämistyön jatkossa.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden uudistamistyö (LaNuPe) on valittu yhdeksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kärkihankkeista vuosina 2024–2027. LaNuPe-työn myötä vahvistetaan eri palveluiden yhteisjohtamisen ja yhteensovittamisen kulttuuria. Nyt haettava Hyvä lähtö sijaishuollosta hanke on osa LaNuPe kehittämiskokonaisuutta.

Hanke linkittyy seuraaviin hyvinvointialueen strategiaan tavoitteisiin

- Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
- Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta.
- Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat.
- Johtamista ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen.
- Huolehdimme henkilöstön riittävästä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta.
- Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.
- Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista.